

ТОМАС МАЙН РЕЙДНИНГ “БОШСИЗ ЧАВАНДОЗ” РОМАНИ

Мамадолимова Эъзозхон Абдуолим қизи

Фаргона давлат университети, Лингвистика (инглиз тили)

2-босқич магистранти

Назира Илҳомовна Муродова

Фаргона давлат университети, филология фанлари бўйича фалсафа доктори

emamadolimova@gmail.com

Аннотация: Мазкур мақолада жаҳон адабиётининг дурдона асарларидан бири ҳисобланган Томас Майн Рейднинг “Бошсиз Чавандоз” романи ҳақида ўз мулохазаларимизни баён қиламиз.

Калит сўзлар: роман, чавандоз, саванна, воқеалар ривож, Морис Жералд, реалистик манзара, ноҳаклик, эзгулик, қахрамон.

“Бошсиз чавандоз” Тҳомас Майне Рейднинг 1865-йилда Америкадаги саргузаштлари асосида ёзилган романи. Ушбу роман Майне Рейд ижодий меросининг дурдона асари ҳисобланади. Романда ҳақиқий муҳаббат ҳамisha қадрланишини, адолат ноҳаклик устидан ғалаба қилишини, эзгулик ёруғ кунларга етказишини асар қахрамонларининг ўзаро муносабатлари орқали қалбдан ҳис қилади. Роман ёзилгандан сўнг дарҳол Чапман & Халл ойлик сонларини нашр эта бошлади. Биринчи сон 1865-йил 1-мартда нашр этилган. Жами 20 та нашр чиқарилди, уларнинг ҳар бири олтига пенсдан иборат эди. 1866-йилда нашриётчи Ричард Бентхлей Бошсиз чавандознинг биринчи алоҳида нашрини чоп эттирди. Роман асосида 1972-йилда Совет-Куба ҳамкорлигида режиссор ва продюсер Владимир Важншток томонидан Бошсиз Чавандоз номли филм суратга олинган. Бош ролларни Лудмила Савелева ва Олег Видов ижро этган.

Асар қахрамонлари гўзал хоним Луиза Пойндекстер ва ирландиялик олижаноб йигит Морис Жералд, ҳамма воқеалар уларнинг Саваннадаги илк учрашувларидан бошланди. Луизага уйланишни мақсад қилиб юрган капитан Кассий Колхаун икки юракда алангаланган муҳаббатга тўсқинлик қилишни ўйлади. Ўзининг ёвуз хийла ва режаларини ишлаб чиқди. Морис Жералддан ўч олиш ниятида уни ўлдирмоқчи бўлди, лекин ўзи билмаган ҳолда тоғасининг ўғли Генрининг ҳаётига зомин бўлди. Асардаги барча воқеалар ривож шиддатли ва қизгин кечади.

Асар қахрамонлари:

- 1) Морис Жералд: Чавандоз, Луиза Пойндекстерни севади;

- 2) Луиза Поиндекстер: Генри Поиндекстернинг Морис Жералдни севадиган синглиси;
- 3) Генри Поиндекстер: Луиза Поиндекстернинг бедарак ёқолган акаси;
- 4) Капитан Кассиус Калхун: Луиза ва Генри Поиндекстернинг амакиваччаси;
- 5) Зебулон „Зеб“ Стумп: овчи ва Морис Жералднинг дўсти;
- 6) Фелим О‘Нил: Морис Жералднинг хизматкори ва тарбияланган укаси;
- 7) Вудли Поиндекстер: Генри ва Луиза Поиндекстернинг отаси;
- 8) Исидора: Морис Жералдни севган мексикалик;
- 9) Мигел Диас: Морисдан нафратланадиган ва Исидорани севадиган мексикалик.

“Бошсиз чавандоз” романи нафақат Майн Риднинг, балки жаҳон саргузашт-авантюра адабиётининг мумтоз намунаси сифатида эътироф этилган ва кўплаб тилларга таржима қилинган. Мазкур асарда Техас аҳолиси маиший ва маънавий ҳаётининг реалистик манзаралари ўзининг ёрқин инъикосини топган. Майн Рид романларида тасвирланган ижтимоий ва маънавий масалалар, иродали ва матонатли қаҳрамонлар, қизиқарли ва шиддатли сюжет ҳанузга қадар китобхонлар оммасини мафтун этиб келади.

“Бошсиз чавандоз” Майн Рид ижодий меросининг дур дона асари ҳисобланади. Асар қаҳрамонлари гузал хоним Луиза Поиндекстер ва ирландиялик олижаноб йигит Морис Жеральд, ҳамма воқеалар уларнинг Саваннадаги илк учра шувларидан бошланди. Луизага уйланишни мақсад қилиб юрган капитан Кассий Колхаун икки юракда алангаланган муҳаббатга тўсқинлик қилишни уйлади. Ўзининг ёвуз хийла ва режаларини ишлаб чикди. Морис Жералддан уч олиш ния тида уни улдирмокчи булди, лекин узи билмаган ҳолда тораси нинг угли Генрининг ҳаётига зомин булди. Асардаги кейинги воқеалар ривож шиддатли ва қизгин кечадики, китобхон романни бир нафасда укиб чикади.

Укувчи романни ўқиш давомида хақиқий муҳаббат ҳамиша кадрланишини, адолат ноҳақлик устидан талаба қилиши ни, эзгулик ёрур кунларга етказишини асар қаҳрамонлари нинг узаро муносабатлари оркали калбдан хис килади.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Дима А. Принцип сравнительного литературоведения. -М.: Прогресс 1977.
2. В.М. Жирмунский. Сравнительное литературоведение. Восток и Запад. Избр.трудь. -М.:1979.
3. Жирмунский В.М. Средневековые литературы как предмет сравнительного литературоведения (Известия АН СССР. Отделение литературы и языка. - Т. XXX. Вкп. 3. - М., 1971. - С. 185-197)
4. Авестисян А. Гёте и Данте. Вопросы литературы. М. 1990.
5. Дюришин Д. Теория сравнительного изучения литератур. -М.: Прогресс. 1979.
6. Khakimov, M. K., & ogli Melikuziev, A. L. (2022). The History of Paralinguistic Researches. *International Journal of Culture and Modernity*, 13, 90-95.
7. ogli Melikuziev, A. L. (2022). HISTORICAL AND MODERN CLASSIFICATION OF PARALINGUISTICS. *Academica Globe: Inderscience Research*, 3(10), 126-128.
8. <https://kitobxon.com/oz/kitob/boshsiz-chavandoz>
9. <https://hdl.handle.net/2027%2Fuiug.30112002996210>
10. https://en.m.wikipedia.org/wiki/Los_Angeles_Times